

Muistikuvia Urho Rauhalasta

ARTO KOHO

VTT, erikoistutkija Urho Rauhala kuoli 30.1.2022 Helsingissä. Hän oli syntynyt Vimpelissä 7.3.1933, joten hän oli kuollessaan miltei 89 vuoden ikäinen. Hän toimi pitkään sosiaali- ja terveysministeriössä, mistä hän jäi eläkkeelle vuosituuhannen vaihteessa.

Urho Rauhalan väitöskirjasta ”Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalinen kerrostuneisuus: 1960-luvun suomalaisen yhteiskunnan sosiaalinen kerrostuneisuus ammattien arvostuksen valossa” (1966) tuli klassikko. Siinä sosiaalista kerrostuneisuutta arvioitiin ammattien arvostusta koskevan pisteytyksen perusteella. Esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ”Sosiaalisen luokituksen” menetelmäkuvaus perustuu yhä edelleen ”Rauhalan luokitukseen” ja väitöskirjan 4. liitteeseen. Sosiaaliluokan määrittelemisestä arvostuspisteytyksen avulla tuli hyvin tärkeä apuväline yhteiskuntatieteiden ja kasvatustieteiden empiiriselle tutkimukselle.

Sosiaalipolitiikan peruskursilla 1970-luvulla muistettiin mainita, että arvioinnissa oli mukana paimenen ammatti. Se oli ikään kuin yhteiskunnallisen muutoksen reliikki, yhteiskunnan kehittyessä ei vielä hävinnyt vanha ammatti. Yliopiston luennolla kun olimme, muistettiin lisäksi mainita, että professorin ammatti pärjäsi arvioinnissa hyvin.

Väitöskirjassa osoitettiin, että sosiaalinen kerrostumajako on mahdollista rakentaa yhden kerrostumista kuvaavan muuttujan eli ammattien arvostuksen varaan. Suomalaisten arvostuksista tuli esille kaksi tyypillistä piirrettä: korkealle arvostettuja olivat ylempät hallinnolliset virat ja opillinen sivistys sekä teknilliset ammatit.

Urho Rauhalan kirjallinen tuotanto sijoittui vanhalla terminologialla sosiaalihuollon piiriin. Toinen teos, josta Urho Rauhala usein muistetaan, oli ”Huono-osaisen muotokuva” (1988). Siinä esitettiin kuvaus huono-osaisuuden ulottuvuuksista käyttäen hyväksi Sten Johanssonin ideaa hyvinvoinnin ulottuvuuksista. Huono-osaisuuden tutkimus oli valtavirtaa noin vuosikymmenen ajan, jolloin Urho Rauhala ja Matti Heikkilä sitä kirjoituksillaan viitoittivat. Sen sijaan astui EU:n vaikutuksestakin syrjäytymistutkimus, joka on lopulta varsin lähellä huono-osaisuuden tutkimusta. ”Huono-osaisen muotokuvan” mukaan huono-osaisuus on selvemmin kasautumisilmiö kuin köyhyys. Huono-osaisuuden ytimessä kasautuvat yhtä aikaa monet puutostekijät. Se on köyhyyden uutta muotoa ja ilmiö, joka ei ole aina helposti tunnistettavissa. Juuri sen tähden tarvitaan sitkeää perustutkimusta.

Urho Rauhalan julkaisuita löytyy sosiaalista kerrostuneisuutta koskevien julkaisujen lisäksi hyvin kiinnostavia sosiaalihuollollisia aiheita. Sellaisia ovat ”Koulukotipoikien ja nuorisovankien myöhemmät elämänvaiheet” (1972), ”Huostaanotto” (1978), ”Huoltopoliisin tietoon tullut prostituutio” (1984), ”Keski-ikäisten naisten yksinäisyys” (1987) sekä ”Köyhyys- ja huono-osaisuusongelman lähtökohdista ja ratkaisuyrityksistä” (1991).

Olin Urho Rauhalan työtoveri 1990-luvulla. Hän oli miellyttävä, aina valmis keskustelemaan ja vaihtamaan mielipiteitä. Hän saattoi joskus olla periaatteellinen ja tiukahko, mutta myös hauska ja sopivalla tavalla ironinen. ”Ministeriössä osataan” tai ”antaa nuorten tutkijoiden yrittää”, hän saattoi sanoa. Eräs luonteenpiirre oli tunnusomainen. Hän oli isänmaallinen ja kantoi alati huolta siitä, miten Suomi menestyy ja miten sosiaalipolitiikassa pärjätään. Hän oli Heikki Wariksen oppilas, Olavi Riihisen ja Tapani Purolan ikätoveri ja heidän rinnallaan tärkeä sosiaalipolitiikan kansallisen perinteen jatkaja.

Urho Rauhala oli Sosiaalipoliittisen yhdistyksen esimies (v. 1979–1981), ja hänelle myönnettiin Sosiaaliturvan keskusliiton kultainen ansiomerkki (v. 1992).